

ČASTNI OBČANI OBČINE TOLMIN – izvirne obrazložitve imenovanj

ZDRAVKO DUŠA, častni občan leta 2019

Valentin, javnosti bolj poznan kot Zdravko Duša je mlada leta preživel na rodnem Čiginju in Tolminskem. Po nedokončanem študiju na filozofski fakulteti je delal kot novinar pri časniku Delo in pisec besedil v Studiu marketing Delo, kjer je med drugim oblikoval legendarni slogan *Slovenija, moja dežela*. Od leta 1987 do leta 2014 je bil urednik na Cankarjevi založbi. Leta 2014 je prejel Schwentnerjevo nagrado za življenjsko delo in prispevek k slovenskemu založništvu. Poleg tega je pisal in prevajal, zlasti dramatiko, pripravil je eno prvih antologij slovenske ženske literature v angleščini in antologijo ameriške dramatike 20. stoletja, publicistično je obravnaval področje založništva in širšo kulturno problematiko. Kot scenarist, dialogist ali epizodni igralec je sodeloval v dokumentarnih in igranih filmih in serijah. Bil je član Društva slovenskih književnih prevajalcev in slovenskega centra Pen ter častni član Društva slovenskih režiserjev v sekciji Scenaristi.

Uredil in večinoma napisal je Podobe volčanske župnije skozi 1100 let, leta 2010 je uredil obsežen Tolminski zbornik, mladostne zgodbe iz Volč Bojana Forščka z naslovom Deček brez popka, leta 2013 je zasnoval in uredil novo, ilustrirano izdajo Pregljevih Tolmincev, istega leta izdal stripovsko priredbo Ribe Faronike ter uredniško poskrbel za dve monografiji o dirigentu Marku Munihu. Leta 2016 je pri Slovenski matici izdal Tolminsko knjigo. Med njegova dela štejemo tudi scenarij dokumentarnega televizijskega filma Nočemo belega kruha, ki tematizira tolminsko zgodovino. Leta 2020 bo okroglih 20 let delovanja beležilo tudi Kulturno društvo Myra Locatelli, ki ga je ustanovil in ga še danes vodi pri Lukatelju v Volčah. V rodni krajih je organiziral in režiral mnogo prireditev in proslav. Volče so do predlanskim gostile predvečere Poezije in vina z mednarodno udeležbo, leta 2005 pa je tu prvič razvil idejo za Lukatelce, tradicionalno kulturno druženje domačinov ob poletnih večerih ob potoku za Lukatelovo domačijo. Tu se je tekom let zvrstilo na desetine znanih literarnih, publicističnih, glasbenih in filmskih avtorjev, jeseni 2018 pa se je poletno dogajanje v sodelovanju z Občino Tolmin prvič razširilo tudi v Tolmin v okviru cikla medijskih srečanj Podpisani! Lokalno okolje in prebivalstvo sta najbolj povezala projekta ohranjanja in zavedanja krajevne dediščine Nomen est omen na Čiginju (2008) in Tisoč let Volčan v Volčah (2015). Sodeloval je pri mnogih odmevnih dogodkih državnega pomena in obsega, ki so vedno nosili tolminsko prisotnost in pečat.

MARTA FILLI, častna občanka leta 2017

Marta Filli je s tremi brati odraščala v kulturi naklonjenem okolju, oče Vinko Filli je bil namreč skladatelj. Po šolanju na učiteljskišči v Tolminu in nato Gorici ter opravljeni gimnazijski maturi na slovenskem liceju v Trstu se je Fillijeva leta 1954 zaposlila v Knjižnici Tolmin, ki jo je vodila vse do upokojitve leta 1989 in v tem času postavila temelje njenega delovanja. Pod vodstvom Fillijeve se je knjižnica počasi razvila v žarišče kulturnega življenja v Tolminu. Med prvimi v Sloveniji so po njeni zaslugi uvedli ure pravljic za najmlajše, ki jih je dolgih 17 let tudi vodila. S pomočjo dirigenta Uroša Lajovca je leta 1974 po vzoru iz tujine ustanovila prvi glasbeni oddelek pri nas, ki je bil dolga leta tudi edini. Trikrat tedensko je bilo obiskovalcem v glasbeni sobi na voljo več kot 500 plošč s klasično glasbo. Nova knjižnična hiša, ki je zrasla po potresu leta 1976, je omogočila širjenje dejavnosti, Tolminci pa so se v njeni galeriji srečevali z najpomembnejšimi slovenskimi književniki, slikarji, glasbeniki in drugimi kulturnimi ustvarjalci ter spoznavali njihove dosežke. Med letoma 1982 in 1989 so v tolminski knjižnici pripravili več kot 200 dogodkov. Pod vodstvom Marte Filli so v tolminski knjižnici uvedli potujočo knjižnico oz. tako imenovani bibliobus, pridobili svojo enoto v Bovcu in se lotili založništva. V tem času so izdali tri bibliografske publikacije, in sicer izbor Gregorčičevih poezij, pesmi Ljubke Šorli in zbirko Cirila Zlobca.

Kulturno ponudbo v Tolminu je Fillijeva bogatila tudi po upokojitvi, saj so se v njeni manjši galeriji predstavljali predvsem slovenski likovni umetniki, vseskozi pa je bila aktivna tudi kot prevajalka iz

italijanskega jezika. Za svoje delo je Fillijeva med drugim prejela tudi Čopovo nagrado Društva bibliotekarjev Slovenije in Trubarjevo nagrado Zveze kulturnih organizacij Slovenije.

SILVESTER GABERŠČEK, častni občan leta 2016

Silvester Gaberšček sicer živi in dela v Ljubljani, a je po rodu in srcu "Tolminc". Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v Tolminu, študij nadaljeval na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1977 diplomiral iz etnologije in sociologije, nato pa eno leto specializiral kulturno antropologijo na Fakulteti za politične vede v Firencah pri prof. dr. C. T. Altanu. Vrsto let je delal kot konservator-etnolog na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, od julija 1992 pa je zaposlen na Ministrstvu za kulturo – najprej kot svetovalec za kulturno dediščino, nato se je posvetil stavbni dediščini in postavitvi mreže slovenskih muzejev na prostem. Na Ministrstvu za kulturo kot državni sekretar sooblikuje slovensko kulturo in ob tem močno vpliva tudi na kulturno dogajanje na Tolminskem. Trenutno je vodja Sektorja za nepremično kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo. Sodeloval je pri obnovi Tolminskega muzeja in drugih kulturnih ustanov, na njegovo pobudo so bili postavljeni številni spomeniki tolminskim kulturnikom in organizirana številna znanstvena srečanja in razstave, svojo strokovno pomoč pa nesebično razdaja tudi v zamejstvu.

Z osebnim prizadevanjem, strokovnostjo in odgovornostjo je veliko prispeval k temu, da je Tolminski muzej aprila 2000 po dobrih 42 letih ponovno postal samostojni zavod, ki deluje na območju Zgornjega Posočja. Je soavtor stalne razstave v Coroninijevi graščini v Tolminu in avtor razstave Sakralna umetnost v Posočju, ki je tudi del stalne razstave v Tolminskem muzeju, sodeluje pa tudi pri pridobivanju eksponatov in dokumentarnega gradiva za Tolminski muzej. Bil je skrbnik in vodja celovite popotresne obnove pri spominski cerkvi Sv. duha v Javorci ter skrbnik in usklajevalec konservatorsko-restavratorskih posegov pri popotresni obnovi številnih cerkva na Tolminskem. Za svoje delo, družbeno angažiranost in aktivnost je Silvester Gaberšček prejel že številna strokovna napredovanja in odlikovanja: leta 1993 naziv samostojni konservator, leta 1997 priznanje Občine Tolmin, v letu 2004 je postal konservatorski svetovalec in bil prejemnik naziva Vitez božjega groba v Jeruzalemu. Leta 2005 je prejel plaketo Občine Kobarid, od leta 2008 je častni član Kobariškega muzeja, pred letom dni pa je pridobil tudi naziv konservatorski svetnik.

MARKO MUNIH, častni občan leta 2011

Marko Munih, ki že več kot sedem desetletij sooblikuje glasbeno življenje na Slovenskem, se je za glasbo začel zanimati šele okrog 15. leta starosti, a kot sam pravi, jo je verjetno že do takrat nosil v sebi. Kot dirigent se je šolal in izoblikoval pri Danilu Švari na Akademiji za glasbo v Ljubljani, svoje znanje pa je izpopolnjeval tudi v Nemčiji. Med letoma 1963 in 1971 je deloval kot stalni dirigent orkestra Slovenske filharmonije, od 1972 do 1979 je bil umetniški vodja Komornega programa RTV Ljubljana, leta 1979 je postal odgovorni urednik glasbenega programa Radia Slovenija. Vodil je pevske zборе APZ Tone Tomšič, Vinko Vodopivec in Lipa zelenela je. Leta 1989 je v rojstnem kraju na Mostu na Soči prevzel vodstvo mešanega pevskega zbora, poimenovanega po njegovem očetu Zdravku Munihu, ki ga je kasneje prevzela mlajša domačinka. Marko Munih je v svoji uspešni karieri prejel številne nagrade in priznanja: študentsko Prešernovo nagrado, dve nagradi Prešernovega sklada, Bettetovo nagrado za poustvarjalnost in srebrni častni znak svobode Republike Slovenije za dolgoletno delo v glasbeni dejavnosti. Z domačimi simfoničnimi orkestri ali kot gost tujih ansamblov je nastopil v skoraj vseh evropskih državah in nekdanji Sovjetski zvezi ter s Simfoniki RTV Slovenija na dveh turnejah po ZDA in Kanadi. V laskavih kritikah, ki jih je gospod Munih dobival za svoje nastope, je poudarjena njegova občutljivost in muzikalnost ter velik smisel za vokal in vokal v povezavi z orkestrom. Njegovo dirigentsko delo prevevata znanje in neminljiva glasbena doživetost, je viden in tehten prispevek k slovenskemu glasbenemu življenju.

VERA CLEMENTE KOJIĆ, častna občanka leta 2009

Vera Clemente Kojić je v 55 letih strokovnega delovanja na zborovskem področju vzgojila zavidljivo število pevcev in delala z različnimi zborovskimi sestavi od dekliškega okteta do zbora upokojencev, s katerim je nekako zaokrožila bogato glasbeno kariero. Pri svojem delu je kot profesorica vedno težila k čim večji strokovnosti, od pevcev, bodisi mladih ali nekoliko starejših, je znala izvabiti največ, kar so zmogli. Kljub zavezanosti tradiciji in domačemu kraju je zvesto sledila sodobnim tokovom ustvarjanja, posebno pa so ji bila pri srcu dela primorskih skladateljev. Svoje delo je opravljala z veliko osebne zavzetosti, strokovno, odgovorno in na visoki umetniški ravni. Nekateri njeni zbori so uspehe dosegali tudi v širšem slovenskem prostoru. Vrsto let je kot gimnazijska profesorica vzgajala mlade pevce, eden njenih zadnjih odmevnejših projektov pa je bil nastop z ženskim pevskim zborom leta 2006 v Cankarjevem domu v Ljubljani ob 100-letnici smrti Simona Gregorčiča.

Gospa Vera Clemente Kojić tudi stalna sodelavka Združenja pevskih zborov Primorske in Zveze kulturnih društev Tolmin ter strokovna spremljevalka revij odraslih, mladinskih in otroških pevskih zborov. Za svoje delo je prejela vrsto priznanj in nagrad, med katerimi je tudi Red zaslug za narod s srebrno zvezdo, s katerim so jo odlikovali leta 1989.

mag. VASJA KLAVORA, častni občan leta 2007

Mag. Vasja Klavora se je rodil v Ljubljani in preživel zgodnja leta svojega otroštva v pregnanstvu v Srbiji. Po vojni se je s straši preselil najprej na Bovško, nato pa v Tolmin. Po končanem študiju medicine se je zaposlil kot kirurg v bolnišnici v Šempetru pri Gorici ter se ob delu stalno izpopolnjeval. Vse življenje je bil aktiven na različnih področjih, predvsem pa v svoji stroki. Veliko ugleda si je pridobil tudi s svojimi zgodovinskimi knjigami, v katerih je temeljito obdelal boje na soški fronti. Ni ga zanimala samo dokumentarna plat vojne tragedije, temveč so ga kot zdravnika in humanista pritegnile tudi človeške usode in tragedije, ki jih je vojna vihra povzročila med vojaki in civilnim prebivalstvom.

Gospod Klavora je po očetu Bovčan. Glede na to, da je veliko svojega življenja preživel v Tolminu, se, kot sam rad pove, čuti Tolminca. S svojim delom, javnim nastopanjem in še mnogimi drugimi dejavnostmi (med drugim je predsedoval Slovenskemu zdravniškemu društvu, Združenju jugoslovanskih zdravnikov, Združenju zdravstvenih zavodov Slovenije, več kot 30 let deluje v vrstah Postaje Gorske reševalne službe Tolmin in je veteran vojne za Slovenijo) si je pridobil zaupanje občank in občanov Zgornjega Posočja ter bil izvoljen v državni zbor. Na tem uglednem mestu, kjer opravlja tudi funkcijo podpredsednika, se ob vsaki priložnosti zavzema tudi za Tolminsko, predvsem za njen skladnejši in celovitejši razvoj na vseh ravneh življenja. Gospod Klavora je poleg številnih priznanj za svojo vsestransko družbeno angažiranost in aktivnost med drugim prejel tudi občinsko nagrado Mestne občine Nova Gorica, naziv častnega občana občine Bovec in častnega člana Kobariškega muzeja. Naziv častnega občana občine Tolmin pa sovпада z njegovim življenjskim jubilejem – v letu 2006 je namreč praznoval 70. rojstni dan.

JANEZ DOLENC, častni občan leta 2002

Janez Dolenc se je rodil 5. septembra 1926 v kraju Četena Ravan v Poljanski dolini. Osnovno šolo je obiskoval v Javorju in Gorenji vasi, gimnazijo v Kranju, med nemško okupacijo pa še eno leto v Celovcu. Tam je bil januarja 1945 aretiran in odpeljan v koncentracijsko taborišče Dachau. Po končani drugi svetovni vojni je v Ljubljani končal začete študije ter leta 1956 na Filozofski fakulteti diplomiral iz slovenskega jezika in književnosti. Že leto za tem je prišel poučevati slovenski, nekaj časa tudi nemški jezik na tolminsko učiteljskišče ter se v Tolminu ustalil. Slovenščino je poučeval do upokojitve leta 1987, krajše obdobje tudi v centru Nadiža v Špetru in v letih 1979–85 honorarno v Novi Gorici. 30 let se je torej ukvarjal z mladino na tolminskem učiteljskišču in gimnaziji ter pustil neizbrisno pedagoško sled na svojem področju. Pri delu si je prizadeval, da bi dijaki vzljubili materinščino, jo uporabljali po

pravilih stroke ter se obenem seznanjali tudi z velikani slovenske in svetovne književnosti. Bil je tiste vrste profesor, ki je znal najti pravo mero med formalnimi in življenjskimi standardi znanj, predvsem pa je znal mlade navdušiti za prizadevno delo zbiranja ljudskega izročila. Plod tega znanstvenega raziskovanja so številne objave, tako revijalne kot knjižne, in prav njegova zasluga je, da se je na Tolminskem in širše ohranilo, arhiviralo in zapisalo neizmerno bogastvo – od pravljic do drobnih anekdot. Z zbiranjem tovrstnega gradiva je intenzivno nadaljeval tudi po upokojitvi, sadovi tega zavzetega, skrbnega in pedantnega dela pa so izšli tudi v knjižnih izdajah Tolminske pravljice, Zlati Bogatin in Kres na Grebljici. Poleg naštetega je bil tudi pobudnik in glavni urednik treh Tolminskih zbornikov, ki so dragocen zbir dogajanja, pogledov in preseka življenja na Tolminskem. Življenjsko delo prof. Dolenca so zagotovo njegove znanstvene študije o Simonu Gregorčiču, Francetu Bevku in Ivanu Preglju.

Navedeno je le del obsežnega opusa Dolenčevega vztrajnega raziskovanja. Prav njegovo potrpežljivo delo v avstrijskih arhivih precej prispevalo k osvetlitvi in celo reinterpretaciji nekaterih dogodkov iz časa tolminskega punta leta 1713. Na omenjeno temo je leta 1980 napisal celo libreto za opero Tolminski puntarji, ki je bila premierno izvedena v Gorici. Prof. Janez Dolenc je neumoren kulturni delavec, zagotovo eden redkih krajanov, ki se udeleži praktično vseh pomembnejših prireditev, na katerih se pogosto tudi aktivno vključuje in je tako sooblikovalec kulturnega dogajanja v najširšem pomenu te besede.

Janez Dolenc se je v starosti 85 let poslovil 4. aprila 2012 v Tolminu.